

Олександра Середіна
студентка
Національний авіаційний університет
Олена Хохліна
д-р психол. наук, професор
Національний авіаційний університет
м. Київ (Україна)

ВПЛИВ МУЗИЧНИХ КОМПОЗИЦІЙ РІЗНИХ ЖАНРІВ НА РОЗУМОВУ ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ ПІДЛІТКІВ

Сучасні умови посиленних соціально-психологічних змін, проблеми в екології, потужне й зростаюче інформаційне навантаження на підлітків, ще недостатня сформованість у них мозкових структур, фізіологічних функцій та їх збалансованості, здатності до саморегуляції позначаються на розумовій працездатності дітей цієї вікової категорії, яка є необхідним підґрунтям у них не лише успішного навчання, але й формування готовності до нього. Беручи до уваги широке використання дітьми в процесі виконання учбової діяльності музики як фонові, постає питання про корисність цього для розумової працездатності з урахуванням особливостей впливу музичних композицій різних жанрів. Нами не віднайдено інформації щодо досліджень, у яких музичні твори різних конкретних жанрів розглядалися б однозначно як засіб підвищення розумової працездатності у школярів підліткового віку. Це й зумовило необхідність проведення спеціального психологічного дослідження, метою якого стало виявлення рівня розумової працездатності підлітків залежно від впливу на неї музичних композицій різних жанрів.

У психології розумова працездатність визначається як здатність людини якомога ефективніше виконувати конкретну діяльність протягом певного проміжку часу при збереженні її якості. Вивчення проблеми впливу музики на психіку людини показало, що І.М. Сеченов, С.П. Боткін та І.П. Павлов довели можливість регуляції психічних станів хворих за допомогою музики, а якщо правильно підібрати музичний ритм, то можна облегшити стан, в якому знаходиться людина після стресу[1].

Відмічається, що найбільш всебічний позитивний вплив має класична музика. Деякі з композицій сприяють швидкому засвоєнню інформації, позитивно впливають на розумову працездатність та покращують пам'ять; інші – знімають мігрені і рятують від безсоння. На відміну від класичної музики, хард-рок та реп може сприяти прояву неусвідомленої агресії та інших негативних емоцій, а хеві-метал може стати причиною психічних розладів. Блюз, джаз та реггі можуть вивести людину з депресивного стану; музика у стилі поп комусь може підняти настрій, а комусь зіпсувати; м'язову та нервову напругу зніме мелодичний рок, а тяжкий рок навпаки введе у ступор[1]. Всупереч вищезазначеному, інші дослідження показали, що лікувальні властивості музики не пов'язані з жанрами. Зцілювати може будь-яка музика. Головна умова – вона повинна подобатися та викликати позитивні емоції. Також виявлено, що прослуховування приємної улюбленої музики збільшує кількість лімфоцитів у крові, що допомагає організму легше справлятися з хворобами[1]. Деякі спеціалісти вважають, що звучання певного окремого інструменту впливає на конкретний орган в організмі людини. Наприклад, струнні інструменти сприяють покращенню роботи серцево-судинної системи; ударні – допомагають відновити ритм серця, лікують печінку та кровоносну систему тощо[2].

З метою вивчення впливу музичних композицій різних жанрів на розумову працездатність школярів був проведений формувальний, однофакторний, інтрапроцедурний, короткочасний експеримент. Як експериментальні змінні розглядалися розумова працездатність (залежна змінна) та музичні композиції різних жанрів (незалежна змінна). В експерименті використовувалися наступні музичні композиції:

- 1) «класика»: Й. Штраус – «Повільний вальс», А. Вівальді – «Пори року. Зима», Й. Бах – «Концерт для скрипки з оркестром ре мінор», Л. Бетховен – «До Елізи» та «Місячна Соната».;
«рок»: Europe – «The Final Countdown», Masterplan – «Heroes», The Score – «Stronger», Imagine Dragons – «Natural», Queen – «The Show Must Go On».

Початок експерименту передбачав зріз показників розумової працездатності підлітків за допомогою коректурної

проби (тест Бурдона) за показниками точності (власне розумової працездатності) та стійкості (продуктивності). Після п'ятихвилинного виконання завдання респонденти наступні 5 хвилин піддавалися впливу музики жанру «класика». Потім, продовжуючи бути під впливом музики цього жанру, вони повторно виконували завдання коректурної проби. Наступним кроком експерименту було прослуховування впродовж наступних 5 хвилин музичних творів жанру «рок», а потім втретє виконували завдання коректурної проби, продовжуючи прослуховувати рок-композиції. Експеримент був короткотривалим та проведений за один день. Дослідженням було охоплено 30 учнів 7-го класу Броварської спеціалізованої школи № 5.

За допомогою використання коректурної проби були отримані дані щодо рівня розумової працездатності та стійкості розумової діяльності до та під час прослуховування музичних композицій різних жанрів (табл. 1).

Таблиця 1

Дані про розумову працездатність підлітків до та під час впливу музичних композицій

Рівень	Розумова працездатність (%)			Стійкість розумової діяльності (%)		
	Група 1*	Група 2	Група 3	Група 1	Група 2	Група 3
Низький	19,9	26,6	19,8	33,1	33	33,1
Середній	43,3	36,8	30	33,9	34	33,8
Високий	38,8	36,6	50	33	33	33,1

*Примітка: група 1 – дані до прослуховування музики; група 2 – дані при прослуховуванні класичної музики; група 3 – дані при прослуховуванні рок-музики.

Табличні дані показують, що в умовах відсутності впливу музики у підлітків переважає середній рівень розумової працездатності (38,8%). Підвищення ж її рівня виявлено під час прослуховування рок-музики: переважаючим рівнем у них стає високий (50%). Розумова працездатність школярів під впливом класичної музики певною мірою знижується на кожному рівні. Розподіл між рівнями стійкості розумової діяльності під впливом музики різних жанрів майже не змінюється. Отже, експериментально виявлена тенденція до зниження показників розумової працездатності підлітків при прослуховуванні

класичної музики, в той час, як під впливом рок-музики показники розумової працездатності у половини респондентів поліпшуються.

Для встановлення відмінностей між показниками розумової працездатності до та під час прослуховування музичних композицій різних жанрів були проведені описові статистики, критерій однорідності дисперсій та однофакторний дисперсійний аналіз. Критерій однорідності дисперсій використовується для перевірки того, чи можна об'єктивно інтерпретувати результати дисперсійного аналізу. Таким чином, якщо значущість більше за 0,05, то результати є об'єктивними. У нашому випадку значущість виявилась більше за 0,05, отже, результати є об'єктивними. Описові статистики необхідні для визначення безпосередньо середніх значень показників трьох груп, оскільки вони і будуть порівнюватися в дисперсійному аналізі. У таблиці 2 наведені результати порівняння 3-х груп за даними коректурної проби.

Таблиця 2

Результати порівняння 3-х груп за даними коректурної проби

Назва шкал	Середні значення			Значущість за критерієм Фішера (F)
	Група 1	Група 2	Група 3	
Розумова працездатність	0,89	0,91	0,91	0,679
Стійкість розумової діяльності	153,1	168,9	190,6	7,676

Табличні дані свідчать, що середні значення за шкалою розумової працездатності у Групі 2 і Групі 3 однакові та більші за показники Групи 1. Це говорить про те, що музичні твори як класичного, так і рок-жанру позитивно впливають на розумову працездатність. Так само, за даними таблиці можна зробити висновок, що обидва жанри підвищують середні значення й стійкості розумової діяльності. Проте, на відміну від даних за шкалою працездатності, дані Групи 2 і Групи 3 мають значні відмінності. Вони свідчать про те, що рок-музика має біль виразний позитивний вплив на розумову діяльність, ніж класична. У результаті проведеного дослідження, яке стало певною розвідкою у дослідженні проблеми, ми дійшли наступних висновків.

1. Розумова працездатність – це здатність людського

організму якомога ефективніше виконувати конкретну діяльність протягом певного проміжку часу при збереженні її якості. Можливим засобом її підвищення у дітей підліткового віку розглядається прослуховування музичних творів різних жанрів. Попри наявність інформації про вплив звучання музичних інструментів на роботу різних систем людського організму, однозначних емпіричних даних щодо залежності розумової працездатності у дітей підліткового віку під впливом музичних творів різних жанрів не виявлено.

2. У результаті проведено експериментального дослідження виявлено, що прослуховування під час розумової діяльності музичних композицій жанрів «класика» та «рок» позитивно позначаються на розумовій працездатності підлітків. При цьому середні значення стійкості розумової діяльності виявилися більш чутливими до рок-музики, ніж до класичної.

3. Отримані результати дослідження мають наукову новизну та практичне значення: вони дають підстави розглядати прослуховування музичних творів жанрів «класика» та «рок» як засіб підвищення розумової працездатності підлітків. Однак, це не виключає необхідності проведення подальшого дослідження на більш масивній вибірці респондентів при дотриманні повноти вимог до проведення експерименту тощо.

Література

1. Шанских, Г. Музыка как средство коррекционной работы / Г.Шанских // Искусство в школе. – 2003. – № 5. – С. 52.

2. Влияние музыки на человека [Электронный ресурс] / Х.Бразерс // Научная электронная библиотека // Вестник Казгуки – 2016. – №2 – Режим доступа к библиотеке: <https://cyberleninka.ru/article/n/h-braders-vliyanie-muzyki-na-cheloveka-osford-vyuzhn-press-231s-h-brothers-influence-of-music-on-a-human-being-oxford-vewsion-press-p-231/viewer>